

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ТЕОРІЇ ТА МЕТОДИКИ ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

**ФОРМУВАННЯ МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ МОЛОДШОГО
ШКОЛЯРА НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В УМОВАХ НУШ**

Кваліфікаційна робота (проект)

на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти

Виконала: студентка 2 курсу 261М групи
Спеціальності 013 Початкова освіта
Освітньо-професійної (наукової)
програми Початкова освіта

Волосюк Вікторія Олександрівна

Керівник к.пед.н.,ст.викл Смутченко О.С.
Рецензентка старший вчитель вищої
категорії ЗЗСО №54 Херсонської міської
ради Шепорда Н.С.

Херсон – 2021

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	7
1.1. Сутність поняття «мовна особистість»	7
1.2. Психолого-педагогічні особливості формування мовної особистості молодшого школяра	14
РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІКА ФОРМУВАННЯ МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	18
2.1. Методика формування мовної особистості молодшого школяра	18
2.2. Комплекс вправ щодо формування мовної особистості молодшого школяра на уроках англійської мови.....	27
ВИСНОВКИ	36
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	39
ДОДАТКИ	42

ВСТУП

Актуальність дослідження. Модернізація освітньої ланки України потребує ґрунтовного оновлення педагогічних засад формування високоосвіченої, інтелектуально розвиненої, а також комунікативно компетентної особистості, яка вільно володіє не лише державною, а й іноземною, зокрема, англійською мовою. З цієї точки зору виникає потреба щодо формування мовної особистості, яка вільно володіє іноземною мовою і послуговується нею в повсякденному житті.

У проєкті Концепції початкової школи порушується дана проблема та зазначено, що наприкінці навчання в початковій школі учень має співпрацювати, взаємодіяти з іншими людьми; використовувати рідну мову як засіб спілкування, пізнання і впливу; активно застосовувати на практиці мовленнєві засоби для вирішення комунікативних завдань.

Головним завданням, яке постає перед державою стосовно цього напрямку є формування сучасного учня, який був би спроможний правильно і логічно висловлювати свої думки та потреби, а також систематично брав активну участь у комунікаційному процесі не лише українською, а й англійською мовою, а також доцільно до мети та завдань спілкування використовував мовні засоби.

На сьогоднішній час проблемі мовної особистості присвячено ряд праць науковців, таких як Г. Богін, Ю. Караулов, Ф. Бацевич, О. Біляєв, А. Богуш, Л. Варзацька, М. Вашуленко, С. Єрмоленко, Л. Мацько, Л. Мамчур, М. Пентилюк, М. Плющ, Г. Шелехова та ін.. Вони розглядають мовну особистість як здатність людини репрезентувати мовні здібності продукує в різних життєвих ситуаціях. Саме тому на початковому етапі навчання в школі закладаються основи й розпочинається процес формування мовної особистості людини, що має проявляти досить високий рівень сформованої мовної і мовленнєвої компетенції.

Поняття «мовна особистість» не є новим, але є недостатньо

розробленим і з огляду на реформаційні процеси потребує подальшого дослідження у новому контексті. Термін було введено в науковий обіг у середині ХХ століття Ю. Карауловим, його активно підхопили К. Ажеж, С. Петков, Р. Будагов та В. Виноградов. Психологічні аспекти проблеми формування мовної особистості розробляли Б. Ананьєв, Л. Виготський, П. Гальперін, М. Жинкін, О. Запорожець, Г. Костюк, О. Леонт'єв, Л. Проколієнко. Лінгводидактичні аспекти знайшли своє відображення у працях Г. Богіна, О. Біляєва, С. Єрмоленко, Ю. Караулова, Л. Мацько, Л. Скуратівського, Н. Шумарової. Розробки Л. Варзацької, М. Вашуленка, О. Хорошковської присвячені методиці формування мовної особистості молодшого школяра. Науково обгрунтовані рівні мовної особистості та компоненти, з яких вона складається, але ці теоретичні знання на практиці не використовуються, тому і формування мовної особистості не відбувається в повному обсязі.

Наразі вчителям початкової школи пропонують впроваджувати у свою діяльність сучасні технології роботи зі школярами, які б сприяли формуванню мовної особистості. Одну з таких технологій презентує спільний проект МОН України та платформи EdEra, пропонуючи методичні рекомендації, як зацікавити дітей читанням та письмом, а відповідно сформувати мовну особистість. Зокрема, приділяється увага новій ротаційній моделі – «Щоденні 5» або «Daily 5». Апробація даної технології вже відбулася у пілотних навчальних закладах та відбувається у 1 класах, але широкого використання та дослідження по суті не здійснюється. До того ж процеси становлення і формування мовної особистості молодшого школяра недостатньо контролюються та аналізуються вчителями. Передусім, однією з причин майже безконтрольного мовленнєвого розвитку школяра є недостатня розробка діагностичних методик, які б були спрямовані на з'ясування відповідних аспектів навчання мови та розвитку мовлення. Не надано і ґрунтовної теоретичної бази щодо запропонованої технології, недостатніми є

результати апробації щодо формування мовної особистості молодшого школяра.

Таким чином, робимо висновок, що актуальність полягає не лише у недостатній теоретичній розробці визначеного питання, а й у нагальній практичній потребі, яка постала перед учителями-практиками у сучасних умовах реформування освіти.

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні, розробці та перевірці методики формування мовної особистості молодшого школяра на уроках англійської мови.

Зазначена мета обумовлює **завдання дослідження**:

1. З'ясувати сутність поняття «мовна особистість».
2. Визначити психолого-педагогічні умови формування мовної особистості молодших школярів.
3. Визначити особливості технології формування мовної особистості.
4. Проаналізувати чинні державні документи, програми, підручники та передовий досвід вчителів.
5. Виявити рівень мовної та мовленнєвої компетентності молодших школярів на уроках української мови.
6. Експериментально перевірити ефективність методики формування мовної особистості молодших школярів на уроках англійської мови.

Об'єкт дослідження – процес формування мовної особистості молодшого школяра.

Предмет дослідження – методика формування мовної особистості молодшого школяра.

Гіпотеза дослідження – формування мовної особистості молодшого школяра на уроках англійської мови буде ефективним за таких умов:

- урахування структури та рівнів мовної особистості;
- забезпечення відповідних психолого-педагогічних умов;
- впровадження розробленої методики.

Методи дослідження. Для досягнення мети та розв'язання поставлених завдань дослідження нами був використаний комплекс методів: теоретичні методи (аналіз, синтез, систематизація, узагальнення та зіставлення психолого-педагогічних даних за темою дослідження); емпіричні методи: спостереження, бесіда, педагогічний експеримент (констатувальний етап, формувальний та контрольний етапи).

Експериментальна база дослідження: НВК №56 м. Херсон.

Практична значущість дослідження. Узагальнені матеріали магістерського дослідження можуть бути використані вчителями в процесі організації навчальної діяльності з метою формування мовної особистості школяра, студентами з метою підготовки до практичних та семінарських занять.

Апробація дослідження: розроблено методику і систему занять з навчання дітей англійської мови, дидактичні й мовленнєві ігри, англійськомовні мовленнєві ситуації, спрямовані на формування іншомовного розвитку дітей.

Публікації. Основні положення кваліфікаційної роботи було висвітлено у тезах Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції студентів «Сучасна освіта: актуальні проблеми, досвід, перспективи розвитку».

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаної літератури, додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

1.1. Сутність поняття «мовна особистість»

В умовах процесу глобалізації та інформатизації суспільства актуальним є питання мовної підготовки особистості.

Проблемі «мова та особистість» присвячено безліч філософських праць. В філософських роботах під особистістю розумівся процес розуміння внутрішнього світу людини, що характеризується своєю унікальністю та її потенціал реалізуються через самопізнання та самовдосконаленні [79]. В цей час особистість є носієм певного світогляду та визначає індивідуальність людини. Науковець Б. Гершунський досліджував поняття «особистість» та процес її формування та дійшов висновку, що як вона є сенсом людського буття, основою щастя людини, як в матеріальному, так і в духовному аспекті, базисом розвитку світу та як основа продовження особистісного «Я» у пам'яті суспільства [19, с.536]. Відомий філософ Б. Рассел вважав, що «мова використовується не лише для висловлення думок, але й для продукування думок, що взагалі не існувала» [69]. Філософи, що досліджували мову, а саме Д. Бертоле та Ж. Ланкан, виділяли три основні аспекти, на яких базується особистість: індивідуальність, соціальність, що передбачає взаємодію людей та структурність. Так, індивідуальність в мовленнєвому аспекті передбачає цілісність та завершенність процесу, а особистість знаходиться у взаємозв'язку з мовою та формується завдяки ній [12, с.65-70]. Таким чином, розуміємо під «мовною особистістю» - особистість, що продукується через мову.

Особистість з психологічної точки зору (О. Леонтьєв, С. Рубінштейн, П. М'ясоїд) розглядаються нероздільно з діяльністю та

активністю [70, с. 5]. На думку вчених, найважливішим є психічний розвиток особистості, що базується на досвіді. «Вчинок, – зазначає П. М'ясоїд, – надає змогу особистості вийти за особистісні межі, подолати опір, що спричинений зовнішнім світом, але продовжувати реалізовувати себе [1]. Особистість постає як наповнена змістом, структурована, розгорнута в часі і просторі активність» [55, с.75].

Психолінгвіст О. Леонтьєв зазначав особливий зв'язок між мовою й особистістю: «Мова є одним із важливих орієнтирів людини, що реалізується в її діяльності... та є по-перше мовою особистості» [47, с.280-282]. Як результат, без мови неможливо представити особистість, і навпаки. Дослідник зазначав, що людина є цілісним суб'єктом психологічної діяльності, та є особистістю, яка вміло використовує свої мовленнєві вміння та навички для вирішення складних питань у житті. [48]. Таким чином, психолог під мовцем розуміє, насамперед, мовну особистість та творця образу.

Поняттю «мовна особистість», присвячені праці Ю.Караулова. У другій половині 80-х років на матеріалі художніх творів, науковець винайшов новий підхід до визначення поняття та розробив рівневу модель мовної особистості. Ю. Караулов зазначав, що кожний текст породжує мовна особистість. Науковець Г. Богін вважав, що мовна особистість пов'язана з літературно-художньою діяльністю, як і Ю. Караулов, з цієї точки зору, розумів, що мовна особистість це людина, яка наділена здатністю реалізовувати і відтворювати тексти, що відрізняються один від одного.

Таким чином, поняття «мовна особистість» є багатовекторним. Базисними для МО є особистісний, світоглядний, культурологічний складники.

Об'єднуючим складником, що знаходить своє відображення у різних тлумаченнях мовної особистості, реалізується через взаємозв'язок особистісних характеристик людини та її виявами через мову. Таким чином,

мовна ерудиція людини і створює її саму, а також визначає її роль і місце у діяльності та у соціумі. Але є різні точки зору дослідників щодо становлення мовної особистості, хоча й не її складниками. Можемо виділити наступні:

- ✓ вплив психологічних компонентів на подальший розвиток мовлення;
- ✓ вміння правильно і доречно використовувати мову в різних життєвих ситуаціях;
- ✓ шанобливе ставлення до мови як виявлення національної поваги;
- ✓ неперервне вдосконалення володіння рідною мовою.

На нашу думку, мовна особистість – це людина, яка вільно володіє певною мовою та постійно підвищує її рівень, збагачує свій мовний багаж, помічає помилки у власному мовленні, удосконалює свої мовні навички та має особистісний підхід у мовленні. Проведений аналіз поняття «мовна особистість» вказує на те, що важливо звертати увагу на соціальний та психологічний механізми становлення мовної особистості.

Слід зазначити, що мовна особистість має специфічні складники. Оскільки явище розглядається у різноманітних вимірах, ми також представимо різні структури. Почнемо з найпоширенішої – структури мовної особистості за мовознавцем Ю. Карауловим [28, с. 38]. Науковець вважає, що структура включає три рівні, які взаємодоповнюють один одного. Представимо це у схемі (див. рис.1.1.).

Компоненти структури МО (за Ю. Карауловим) подаємо узагальнено у схемі (див. рис. 1.2.).

За словами Ю. Караулова: «...власне мовна особистість починається не з нульового, а з першого рівня, тому що виявляється можливим індивідуальний вибір, особистісна перевага - у нешироких межах - одного поняття іншому, допустимо надання статусу важливішої в суб'єктивній ієрархії цінності <...>Нульовий же рівень – слова <...>приймаються кожною мовною особистістю як даність, і будь-які індивідуально-творчі потенції в словотворчості, оригінальності асоціацій і нестандартності словосполучень не в змозі змінити цю генетично і статистично обумовлену даність. Вищий,

мотиваційний рівень структури мовної особистості більш схильний до індивідуалізації» [28, с. 39].

Таким чином, трирівнева модель мовної особистості відображає узагальнений тип МО. Якщо брати конкретну особистість і досліджувати її мовлення, ми спостерігатимемо істотні відмінності, адже в кожного індивіда може переважати свій рівень в структурній будові. Взагалі мовну особистість оцінюють за її інтелектуальним рівнем розвитку, особливостями мислення, індивідуальністю поглядів на світ, рівнем оволодіння способами вивчення мовитощо.

Окрім психологічної складової, звернемося до біологічної. Багато в чому мовлення людини залежить від когнітивного компонента, а саме від того наскільки швидко і точно органи чуття, за ними ділянки мозку, а потім органи мовлення трансформують чуттєві імпульси, перетворюючи їх у свідому інформацію.

Говорячи про біологічний компонент, хочемо зауважити на сенсорному збагаченні мовлення дитини. Найближчий засіб творення мовлення – це довкілля дитини, природа навколо неї, тому важливо розуміти, наскільки значний сенс несе сенсорне підґрунтя для збагачення словника, для розширення мовного досвіду дитини. З цього приводу висловила І. Марченко: «В основі словникової роботи лежить чуттєвий досвід дитини, процеси відчуття та сприймання<...>Для того, щоб засвоїти значення слова, дитина повинна відчувати якості, властивості, ознаки, побачити їх, «покуштувати», доторкнутись. У ході такого безпосереднього ознайомлення з предметами та явищами у дитини формуються уявлення про них, які потім закріплюються у словах» [37, с. 73].

Отже, у навчально-виховному процесі особливу увагу необхідно приділяти сенсоріці (відчуття і сприймання дитини), яка становить основу організації словникової роботи. При цьому зауважимо, що найкраще послуговуватися таким напрямом роботи з дитиною дошкільного віку, що може стати міцною базою для становлення мовної особистості.

Ми не можемо змінити генетично переданий когнітивний компонент дитини, але можемо вплинути на мотиваційний та емоційний, виходячи із представленої структури мовної особистості за О. Лавриненко [33] (див.рис. 1.5.).

Щодо емоційного компонента, то виникає потреба навчати дітей виражати свої базові біологічні емоції засобом мовлення – «лінгвістичними маркерами емоційних станів». Таким чином дитина вчиться краще розуміти свої емоції з психологічної точки зору і це впливатиме на її розуміння власного місця у соціумі. У свою чергу емоції не виникають на порожньому місці, тому в силу вступає мотиваційний компонент, який досягається створенням діяльнісно- комунікативних потреб вихователями та вчителями для вихованців та учнів. Виникають комунікативні ситуації, коли дитина змотивована перейняти на себе певну комунікативну роль, і з'являється потреба у розвитку мовлення, збагаченні словникового запасу, розширенні бази знань.

Розглянемо вплив соціального механізму на становлення мовної особистості дитини. Дитина дошкільного віку вперше відсторонюється від матері, прийшовши до дитячого садка, і залишається сам на сам із соціумом. Л. Тарабасова у роботі про виховання соціально компетентного дошкільника пояснює: «Процес соціалізації характеризується такими ознаками, як періодичність та динамічність протікання. Найбільш важливим періодом соціалізації є дошкільний та шкільний вік, коли дитина отримує навички самоконтролю, <...> взаємодії з колективом, уміння вирішувати складні життєві ситуації» [61 с. 5].

Поступово дитина звикає, та тільки-но починає відчувати себе комфортно, приходять час і дошкільник стає молодшим школярем. Вступ до школи – це період, коли діти стикаються з новим середовищем, новими людьми та новими очікуваннями. Хоча багато дітей позитивно реагують на відмінності між садком та школою, інші відчують труднощі при появі багатьох змін [72, с. 7].

У будь-якому випадку, відчувається стрес, а це в свою чергу не може не вплинути на мовлення. Щоб зрозуміти, які соціальні характеристики відображаються у мовленні дитини, розглянемо структуру мовної особистості з позиції соціолінгвіста Є. Боринштейна. Науковець виокремлює такі характеристики мовної особистості:

мовна відкритість і доступність;

соціально-діяльнісна спрямованість, пов'язана з інтенсивністю динаміки особистісних змін;

адаптивність як мовний механізм забезпечення пристосування до умов суспільства;

соціально-культурна мотивація до пізнання, що пов'язується з прагненням осмислити світ і сформувати його індивідуальну мовну модель;

мисленнева індивідуалізація світу як особистісно-мовна стимуляція пізнання та формування стилю мислення;

репрезентативна (демонстративна) – утвердження мовною особистістю своєї національної та культурно-групової приналежності та вираженні її в різному стилі мовлення в різних соціальних сферах;

естетико-мовний профіль особистості як утвердження її особистісного естетичного світу [8].

Оскільки вплив об'єктивних чинників неможливо оминати, потрібно дотримуватися певних умов, які дозволять ефективно формуватися мовній особистості.

Проаналізувавши погляди М. Пентилюк, Л. Мацько та Є. Голобородько, виокремимо такі умови:

мотивація учіння, що спонукає учнів до засвоєння лінгвістичної теорії й активної мовленнєвої діяльності: мотив громадського обов'язку; комунікативні мотиви; мотиви, пов'язані з потребою самовдосконалення; мотив поваги до вчителя; утилітарні мотиви (досягнення певних життєвих вигод);

самореалізація в процесі спілкування: важливе не тільки знання мови, а й уміння користуватися нею [46, с. 85-86];

самостійність у роботі з мовним матеріалом. Влучним підтвердженням є слова Л. Мацько: «...не просто сума знань про мову, а сама мова в її гармонійному живому звучанні, лексичному й фразеологічному багатстві, сукупності й вишуканості граматичних форм та конституцій, стилістичному різноманітті має володарювати на всіх ланках освіти, починаючи з дитячого садка, закінчуючи вищим навчальним закладом» [39, с. 3];

формування навичок культури мовлення, культури спілкування у середовищі дво- та багатомовності, толерантного ставлення до різних культур, формування багатомовної особистості, яка досконало володіла б рідною мовою, успішно оволодівала державною та однією чи кількома іноземними мовами за розробленою Концепцією мовної освіти [19].

Окремо виділимо умови формування мовної особистості дошкільника та молодшого школяра, спираючись на вищезазначені погляди:

мотивація дитини до активного використання української мови спочатку у грі, потім у навчанні;

емоційне підкріплення задля виникнення у дітей бажання виробити власну соціальну позицію у зв'язку з участю у комунікативних ситуаціях;

вироблення навичок самостійного пошуку засобів збагачення власного мовлення дітьми;

контроль дорослими за власним мовленням, адже середовище – один з найпотужніших важелів впливу на становлення мовлення у дошкільному та молодшому шкільному віці.

Враховуючи визначені умови, можна говорити про мовну особистість як людину, що характеризується свободою породження тексту будь-якого жанру й на різноманітні теми, великим обсягом активного словника, вільним

володінням нормами літературної мови, доречним вибором форм мовлення у залежності від комунікативних цілей, неповторністю стилю і мовним смаком.

У кожного є власна манера спілкування. У процесі шкільного навчання дитина збагачує свої знання новими лінгвістичними одиницями. Вона здобуває вміння щодо створення тексту, його композиційного оформлення, безпомилкового конструювання. Мовна особистість – поняття набагато ширше

– це особистість, що здатна створити щось індивідуальне, творче і креативне, користуючись здобутими знаннями та уникаючи негативні чинники впливу, які супроводжують кожну людину протягом життя. Результатом діяльності мовної особистості є донесення власної думки до інших. Це є фундаментом для досліджень у багатьох аспектах, зокрема прикладному як поле розвідок для вчителів.

1.2. Психолого-педагогічні особливості формування мовної особистості молодшого школяра

Для того, щоб з'ясувати умови формування мовної особистості, розглянемо окремо педагогічні та психологічні аспекти проблеми. Зазначимо, що психологічні та педагогічні умови мають взаємопов'язаний характер і сприяють ефективному формуванню мовною особистості школяра.

Так, під педагогічною умовою розуміють «певну обставину чи обстановку, яка впливає (прискорює чи гальмує) формування та розвиток педагогічних явищ, процесів, систем, якостей особистості» [39, с. 97]. Учені-педагоги А. Алексюк, А. Люрзанайн, П. Підкасистий під педагогічними умовами розуміють чинники, що впливають на процес досягнення мети, при цьому поділяють їх на:

- зовнішні: позитивні стосунки вчителя й учнів; об'єктивність оцінки навчального процесу; місце навчання, приміщення, клімат тощо;
- внутрішні (індивідуальні): індивідуальні особливості учнів (якості характеру, досвід, вміння, навички, мотивація тощо) [58].

Провідним фактором формування мовної особистості школярів початкової школи виступає мовленнєве середовище, тобто те середовище, в якому учень розвивається, навчається та виховується, і відповідно де відбувається його соціалізація [74, с.3-9]. Під таким мовленнєвим середовищем ми розуміємо сукупність побутових, сімейних та соціально- педагогічних умов спілкування учня в різних системах (напр. «дорослий – дитина», «учень – учень», «вчитель – учень» та інш.). Так, мовленнєве середовище, що оточує учня, за своїм впливом на формування і розвиток мовлення може бути:

- стихійно-нестимульованим (пасивна модель взаємодії, дитина сприймає мову оточуючих такою, якою вона її чує);
 - стимульованим (стимульована мовленнєва взаємодія);
 - актуальним (максимально активна ініціативна взаємодія)
- [9, с.158-161].

Зважаючи на те, що мовне середовище на уроках учням створює вчитель, перед ним також постає низка відповідних вимог. До цих вимог можемо віднести: мову та культуру мови вчителя, вміння доцільно та ретельно підбирати відповідні навчальні матеріали, які б мали комунікативну цінність, носили творчий характер та стимулювали розвиток мовної особистості школяра, здатність формувати мотивацію спілкування [73]. Розглянемо їх більш детально.

Мова вчителя для дітей молодшого шкільного віку є не лише найбільш референтною, а й найактуальнішою, бо саме мову вчителя учні частіше всьогочують на уроці. Лише говорячи до дитини, навіть не вступаючи з нею у діалог, учитель створює ту стихійно-нестимульовану модель взаємодії, у якій дитина сприймає мову вчителя такою якою вона є. І вже з цього моменту школяр запам'ятовує цю мову в тому вигляді, в якому вчитель її використав [72]. Тому, неабияке значення при формуванні мовної особистості молодшого школяра має врахування

сформованості мовної особистості самого вчителя.

Згадуючи спадщину видатного письменника і педагога В.О.Сухомлинського, знаходимо певні умови, які вчений висуває перед особистістю вчителя у процесі формування ним мовної особистості школяра. Вчений писав: «У початкових класах уже з перших років навчання найважливішим елементом знань стає слово, точніше реальний навколишній світ, який виражається у слові..., зробіть слово одним із найголовніших інструментів творчості. Як важливо, щоб слово жило, трепетало в свідомості дитини, щоб воно стало для неї інструментом, за допомогою якого вона опановує знання» [77]. Базовою основою мовленнєвих здібностей учнів, на думку педагога, є мовне чуття — уважне, тонке, вдумливе ставлення до слів рідної мови. Саме відчуття найтонших відтінків слова допомагає школяру пізнати багатогранність думок, почуттів, знань, різноманітність слова, людських взаємин, тобто сприяє вільному володінню мовою в усіх ситуаціях спілкування.

Робота з розвитку мовної особистості учнів, як засвідчує досвід В.О.Сухомлинського, має ставити перед педагогом такі завдання:

- постановка вчителем перспективних цілей розвитку творчих здібностей учнів;
- досягнення тісного взаємозв'язку усних і писемних видів мовленнєвої діяльності на уроках мовного циклу;
- проведення уроків мислення та мовлення на природі;
- система творчих робіт з розвитку комунікативно-мовленнєвих умінь.

Таким чином, формування мовної особистості молодших школярів відбувається за умови, якщо на уроках учні вчать слухати, сприймати слова, розуміти їх, отримувати необхідну інформацію. Маючи знання та сприймаючи слухом і зором зразки результатів мовленнєвої діяльності вчителя, учень і сам прагне щось розповісти, описати, висловити

припущення, заперечити чи підтвердити.

Ще однією вимогою до вчителя у даному питанні є здатність формувати мотивацію спілкування. Тобто використання оптимального матеріалу, який би укріпив такі складники мотивації, як: потреби, інтереси, емоції [51, с.260]. Таким чином, спілкуючись з учнями, вчитель має врахувати їх потреби та інтереси, які в свою чергу зумовлені віковими та особистісними особливостями. Коли учень спілкується із дорослим, в нього засвоюються не лише ті мовленнєві структури, які він чує, а й соціальний досвід, який він набуває через спілкування. Коли ж учні спілкуються між собою, цей досвід вони збагачують, набувають не лише нові знання, а й адекватне уявлення про себе. До того ж успішність у спілкуванні багато в чому визначається тим, які комунікативні навички формуються спочатку. А. Мудрик визначає ці комунікативні навички як систему знань, норм, цінностей та зразків поведінки, які прийняті у суспільстві та невимушено реалізовувати їх у спілкуванні [54,с.68].

Отже, під педагогічними умовами слід розуміти такі обставини, як: мовне середовище, в якому знаходяться учні, вміння та навички самого вчителя, оскільки саме вони сприяють розвитку, у даному випадку, мовної особистості молодшого школяра. Зазначимо, що педагогічних умов для реалізації навчально-виховного процесу в загальноосвітній школі існує багато [75], [84]. Аналіз наукових досліджень засвідчив широкий спектр таких умов, зокрема: використання літературно-художнього матеріалу, мистецтва як засобу виховання; цілісний педагогічний вплив на когнітивну сферу особистості, мета виховання; органічна єдність знань про сутність.

РОЗДІЛ 2

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ФОРМУВАННЯ МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

2.1 Методика формування мовної особистості молодшого школяра

Базою нашого дослідження є Херсонський НВК № 56. Незважаючи на своє тривале існування, організація на сьогоднішній день повністю відповідає сучасним вимогам, що пред'являються до здійснення освітнього процесу.

Матеріально-технічне оснащення школи знаходиться на досить хорошому рівні, наприклад, в апаратно-програмний комплекс початкової школи входить проектор, інтерактивна дошка, 10 ноутбуків, що сприятливо впливає на якість освіти учнів. Нами був поведений аналіз навчального плану початкової школи з англійської мови на 2020-2021 навчальний рік.

В ході вивчення навчального плану ми з'ясували, що в освітньої організації вивчення іноземної мови починається з 1 класу. Кількість годин на тиждень - 2.

У школі діють робочі програми з вивчення англійської мови, відповідно до них, запропоновані різні навчально-методичні комплекси, що базуються на таких підручниках як «Welcome», «Quik Minds», «Smart Junior». Для отримання необхідної інформації про діяльність освітньої організації з формування мовної особистості дітей молодшого шкільного віку на уроках англійської мови нами були вивчено і проаналізовано робочу програму з англійської мови, а також навчально-методичні комплекси. Ми провели аналіз робочої програми англійської мови, а також відповідний їй НМК «Welcome», «Quik Minds», «Smart Junior», за яким займаються навчаються діти.

Відповідно до робочої програми за якою навчаються школярі, передбачаються такі результати:

- ✓ формування уміння спілкуватися англійською мовою з урахуванням мовних можливостей, потреб молодших школярів: елементарних комунікативних умінь в говорінні, аудіюванні, читанні і письмі.
- ✓ засвоєння елементарних лінгвістичних уявлень у молодших школярів і необхідних для володіння усною і письмовою англійською мовою, а саме формування універсальних лінгвістичних понять (звук, буква, слово, частина мови, інтонація і т.п.).
- ✓ розвиток мовних здібностей, уваги, пам'яті, мислення і уяви, а також мотивацію до подальшого вивчення англійської мови на наступних щаблях шкільної освіти.
- ✓ долучення до нового соціального досвіду з використанням англійської мови, а саме знайомство з інтересами їх зарубіжних однолітків, з віршованим і казковим фольклором.
- ✓ засвоєння основ комунікативної культури (здатність ставити і вирішувати комунікативні завдання, адекватно використовувати наявні мовні і немовні засоби спілкування, дотримуватися мовного етикету, бути ввічливими і доброзичливими будуючи комунікативний діалог) [34].

(Таблиця планованих результатів засвоєння англійської мови представлена в Додатку 1).

НМК «Forward» - спільний проект видавничого центру «Вентана-граф» і британського видавництва «Pearson Longman». Серія «Forward» є прикладом взаємодії вітчизняної методичної школи з британськими лінгвістами та фахівцями в області раннього навчання англійської мови. Це зробило позитивний вплив на вибір автентичних мовних ситуацій і мовних засобів спілкування, необхідних для ознайомлення російських молодших

школярів з життям їх англомовних однолітків. Таким чином реалізується основна мета вивчення іноземних мов в школі - формування у школярів іншомовної комунікативної компетенції, тобто здатності і готовності здійснювати іншомовне міжособистісне і міжкультурне спілкування з носіями мови.

Основними принципами, що лежать в основі УМК «Forward», є:

- ✓ принцип комунікативної спрямованості; завдання мають комунікативну спрямованість і включені в навчальні ситуації, близькі до реальних ситуацій спілкування молодших школярів; на ранньому етапі навчання англійської мови активно запроваджуються різні типи аудіювання та читання, що відповідають цілям реальної комунікації;
- ✓ принцип усного випередження; основна увага приділяється усному мовленні; новий навчальний матеріал спочатку пред'являється в звучалі формі, і від учнів в першу чергу потрібно освоєння мовних зразків і оперування ними в усному мовленні;
- ✓ принцип розвиваючого навчання; дітям пропонуються різноманітні проблемно-пошукові завдання на навчальному матеріалі, що відповідає рівню розвитку молодших школярів, які забезпечують оволодіння логічними діями порівняння, аналізу, синтезу, узагальнення, класифікації по родовидові ознаками, встановлення аналогій і причинно-наслідкових зв'язків, побудови міркувань, віднесення до відомим поняттям;
- ✓ принцип соціокультурної спрямованості, соізучення мови і культури; діти поступово повинні навчитися розуміти можливі розбіжності в ритуалах поведінки в типових ситуаціях спілкування, в традиціях проведення свят,

складові особливості нашої культури і культури англomовних країн.

В основу УМК покладено комунікативно-когнітивний підхід до навчання іноземної мови, який передбачає поетапне формування знань і розвиток всіх складових іншомовної комунікативної компетенції.

Особистісно-орієнтований підхід УМК має, також, важливе значення, оскільки дозволяє вивчати дітям іноземну мову, з огляду на їх психолого-педагогічні особливості.

У комплекс входить підручник, посібник для вчителя, робочий зошит та компакт-диск з аудіопріложенієм до підручника і робочого зошита.

Підручник складається з 6 тем, які циклічно повторюються на кожному році вивчення предмета («Знайомство», «Я і моя сім'я», «Світ моїх захоплень», «Я і мої друзі», «Моя школа», «Світ навколо мене»).

Робота над кожним новим граматичним зразком починається не з правила, а з сприйняття учнями слух або візуально мовних зразків, в яких ілюструється вживання потрібної форми. Учні під керівництвом вчителя виділяють, визначають значення цієї граматичної структури і її мовну функцію.

Побудова кожного уроку характеризується зміною діяльності: аудіювання, читання, драматизація діалогу, говоріння, творче завдання, робота з піснею або римуванням, робота з новою лексикою, читання по транскрипції, робота з ноутбуком. Матеріал кожного уроку закріплювався вправами в робочому зошиті.

Виходячи з проведеного аналізу УМК, тематичного планування (Додаток 2) і робочої програми, нами був зроблений висновок про те, що уроки і завдання в більшій мірі спрямовані на формування мовного і соціокультурного компонентів іншомовної комунікативної компетенції, мовному компоненту приділено в процесі навчання менша увага.

Тепер переходимо до аналізу діагностики сформованості іншомовної комунікативної компетенції учнів 4 класу.

В процесі діагностичного дослідження нами були проведені наступні методики для визначення рівня сформованості мовного, мовленнєвого та соціокультурного компонентів іншомовної комунікативної компетенції дітей молодшого шкільного віку на уроках англійської мови (Таблиця 2).

У дослідженні брало участь 22 учнів 4 класу.

Таблиця методики оцінки рівня сформованості мовного, мовленнєвого та соціокультурного компонентів мовної особистості дітей молодшого шкільного віку на уроках англійської мови

№	Компонент	Методика
1.	мовний	«Лексико-граматичний тест»
2.	мовний	діалог
3.	соціокультурний	«Do you know this Englishman?»

Мовний компонент.

Для діагностики нами була проведено лексико-граматичний тест, складений на основі вивченої в початковій школі лексики і правил граматики (Додаток 3).

Мета: визначити рівень лексичного запасу учнів та знань правил граматики на стандарти комунікативної поведінки.

Хід: учням пропонуються вправи з підстановкою вірних форм слів, перекладу і зіставленням пропозицій.

Критерії оцінювання: високий рівень: 22-15, середній рівень: 14-7, низький рівень: менше 7.

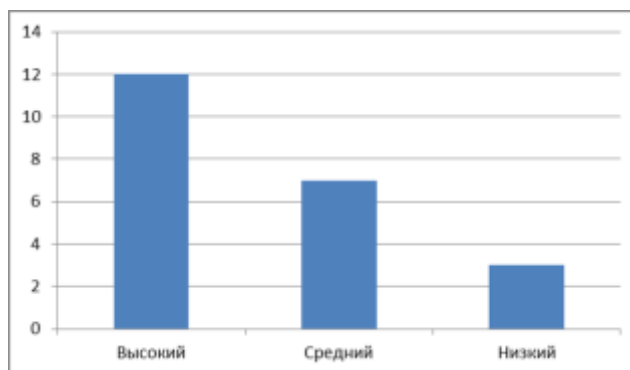

Рис.2. Результати діагностики «Лексико-граматичний тест»

В ході проведення діагностики вийшли наступні результати:

- 3 учнів мають низький рівень;
- 7 учнів відповідають середньому рівні;
- 12 учнів мають високий рівень.

Низький рівень: в учня достатньо убогий словниковий запас, йому знайомі слова вітання, прощання, вибачення і ряд інших, однак у нього відсутні знання про зміну форм слів (зокрема дієслів) в залежності від часу, стилю спілкування. Учень нехтує правилами побудови пропозиції або не знає їх. Таким учням властива особливість виконання завдання «навмання», їм простіше даються завдання на зіставлення або вибір відповіді з декількох варіантів. Переклад з англійської на російську мову видається їм більш проблематичний, ніж з російської на англійську.

Середній рівень: в учня хороший словниковий запас, який дозволяє йому оперувати різними поняттями. Він знає граматичні правила побудови пропозиції і змін форм слів, однак, в деяких випадках припускається помилок. У вживанні слів дотримується стильові особливості, припускається помилок у вживанні іноземного еквівалента.

Високий рівень: учень володіє дуже хорошим словниковим запасом, який дозволяє йому швидко знаходити еквівалент, як з російської мови на англійську, так і з англійської мови на російську. Для нього немає складнощів при перекладі в обох випадках. Він вміло користується знаннями правил побудови речень різних видів, дотримується варіювання форм слів.

Мовний компонент.

Для діагностики нами була використана методика «Let's talk», складена нами на основі завдань УМК «Forward» для 4 класу (Додаток 4).

Мета: визначити рівень сформованості умінь роботи з текстом, а також написання листа і побудови діалогу.

Хід: учням пропонуються вправи на роботу з текстом (вичленення потрібної інформації), написання листа другу по переписці і вправу на говоріння (діалог з педагогом).

Критерії оцінювання: високий рівень: 34-23, середній рівень: 22-11, низький рівень: менше 11.

Рис.3. Результати діагностики «Діалог».

В ході проведення діагностики вийшли наступні результати:

11 учнів мають низький рівень;

6 учнів має середній рівень сформованості мовного компонента іншомовної комунікативної компетенції;

5 учнів відповідають високому рівню мовного компонента комунікативної компетенції.

Низький рівень: учні досить погано володіють навичками роботи з текстом, вони не можуть виокремити необхідну інформацію, їм складно вловити його головну думку. В силу маленького словникового запасу, учням незнайома частина тексту, через що виникають і інші проблеми. У написанні листа учні з низьким рівнем мовного

компонента також відчують великі труднощі: вони нехтують правилами написання, не можуть відповісти на поставлені питання в силу нерозуміння листа-стимулу. В процесі діалогу учні з легкістю відповідають на питання вітання, проте на інші питання відповісти важко, перепитують, не можуть сформулювати свою думку.

Середній рівень: учні в цілому добре володіють навичками роботи з текстом, без праці знаходять необхідну інформацію, вони не зациклюються на окремих незнайомих словах, а намагаються вловити основну думку тексту. Учні справляються з написанням листа, але допускають помилки в його оформленні та неправильному вживанні стилістичних слів. У побудові діалогу дітям властива повільність в розумінні питання і формулювання своєї думки.

Високий рівень: учні повністю розуміють текст і виокремлює необхідну інформацію за допомогою швидкого читання, для розуміння окремих аспектів тексту не докладають великих зусиль. Лист пишуть у відповідності з усіма вимогами, дотримуючись стиль і повно відповідаючи на поставлені запитання. В процесі діалогу учні швидко відповідають на поставлені питання, чітко формулюють і висловлюють свою думку.

Соціокультурний компонент.

Для діагностики нами була використана методика «Do you know this Englishman?» (Додаток 5).

Мета: визначити рівень знань країнознавчої інформації (Великобританія).

Хід: учням пропонуються завдання на підбір вірною форми звернення до людей з різною соціальною роллю; на знаходження вірного еквівалента по темі прийому їжі, а також на знання столиць англomовних країн.

Критерії оцінювання: високий рівень: 22-14, середній рівень: 14-

7, низький рівень: менше 7.

Рис.4. Результати діагностики «Do you know an englishman?»

В ході проведення діагностики вийшли наступні результати:

- 2 учнів мають низький рівень сформованості соціокультурного компонента іншомовної комунікативної компетенції;
- 10 учнів мають середній рівень сформованості соціокультурного компонента іншомовної комунікативної компетенції;
- 10 учнів мають високий рівень сформованості соціокультурного компонента іншомовної комунікативної компетенції.

Низький рівень: учні мають недостатніми страноведческими знаннями, зокрема знань етикету.

Середній рівень: учні мають поверхневими знаннями про Велику Британію. Їм відомі особливості етикету, способу життя англійців, проте спостерігається не повна поінформованість в цих аспектах.

Високий рівень: учні володіють повним обсягом країнознавчих знань, вільно орієнтуються в усіх аспектах життя англійців.

Обробка результатів діагностики «Лексико-граматичний тест» показала, що 12 чоловік з класу демонструють відмінні знання граматики і лексики в аспекті комунікативної культури.

Результати діагностики «Let's talk» показали, що 11 чоловік з класу відчувають утруднення в здійсненні комунікації англійською мовою, а 6 осіб не впоралися із завданням.

Результати діагностики «Do you know englishman?» показали, що

10 чоловік з класу володіє недостатнім обсягом інформації про культуру країни і демонструє середній рівень знань.

Таким чином, ми виявили наступні проблеми:

- ✓ не всі теми навчально-методичного комплексу «Forward» містять вправи по формуванню іншомовної комунікативної компетенції, додаткові вправи по формуванню даної компетенції у дітей молодшого шкільного віку на уроках учителем використовуються рідко;
- ✓ низький рівень сформованості мовного компонента іншомовної комунікативної компетенції.

Для вирішення вищезазначених проблем слід розробити комплекс вправ, який посприє формуванню іншомовної комунікативної компетенції по всіх трьох компонентів, а зокрема підвищить рівень сформованості мовного компонента іншомовної комунікативної компетенції дітей молодшого шкільного віку на уроках англійської мови.

2.2 Комплекс вправ щодо формування мовної особистості молодшого школяра на уроках англійської мови

Результати нашого діагностичного дослідження показали, що мовний компонент іншомовної комунікативної компетенції у дітей молодшого шкільного віку знаходиться на низькому рівні.

Виходячи з результатів діагностичного дослідження, аналізу робочої програми, навчально-методичного комплексу «Forward» під редакцією М.В. Вербицької та О.В. Ораловой, нами був розроблений комплекс вправ по формуванню іншомовної комунікативної компетенції у дітей молодшого шкільного віку на уроках англійської мови.

Уявімо 6 тем з навчально-методичного комплексу «Forward-4», на яких

заснований наш комплекс вправ: «Capital city », «What do you know about Ukraine?», «Off we go», «Going home», «John comes to the rescue», «New friends».

У нашому комплексі вправ по формуванню іншомовної комунікативної компетенції у молодших школярів на уроках англійської мови нами були використані наступні форми і методи.

Таблиця 3

Комплекс вправ по формуванню іншомовної комунікативної компетенції у молодших школярів на уроках англійської мови (Додаток 6).

Вправи на формування соціокультурного компонента іншомовної комунікативної компетенції.

Вправа 1 «Ukrainian attractions».

Мета: провести практику мовної діяльності по темі "Визначні місця України".

Завдання:

- Удосконалити навички пошуку інформації,
- збільшити обсяг соціокультурних знань,
- розвинути пізнавальні інтереси учнів.

Форми: індивідуальна.

Методи: активний (робота з текстом, складання монологу).

Очікувані результати:

- ✓ вільне володіння навичками монологічного мовлення з використанням знань про пам'ятки України,
- ✓ сформовані навички пошуку інформації.

Вправа 2 «World capitals».

Мета: провести практику мовної діяльності на підставі подібностей і відмінностей двох явищ.

Завдання:

- ✓ удосконалювати навички монологічного мовлення,
- ✓ розвинути мислення і активізувати розумові процеси учнів.

Форми: індивідуальна

Методи: активні (робота з ілюстраціями, комунікативне завдання).

Очікувані результати:

- ✓ вільне володіння навичками монологічного мовлення,
- ✓ сформований навик вичленення необхідної

Вправа «English cartoons».

Мета: використання знань про англійські мультфільми,

Завдання:

- ✓ удосконалювати навички постановки питань на англійській мові,
- ✓ розвинути навички аудіо-візуального образу сприйняття інформації,
- ✓ розвинути пізнавальний інтерес до англійських мультфільмів.

Форми: групова.

Методи: інтерактивна (робота з відеофільмом, комунікативне завдання).

Очікувані результати:

- ✓ вільні навички відповідей на питання;
- ✓ сформовані навички роботи з відеофільмом, розвинене логічне мислення учнів.

Вправи на формування мовного компонента

Вправа «Interview».

Мета: провести практику мовної діяльності на тему способу життя англійців.

Завдання:

- ✓ удосконалювати навички діалогічного мовлення,
- ✓ активізувати знання і лексику на тему «Off we go».

Форми: групова.

Методи: інтерактивний (ділова гра).

Очікувані результати:

- ✓ вільне володіння навичками діалогічного мовлення,
- ✓ застосування знань ведення діалогу.

Вправа «The right way».

Мета: застосувати на практиці знання на тему «Going home».

Завдання:

- ✓ розвинути логічне мислення в учнів, їх увагу та пам'ять,
- ✓ удосконалення навички сприймання інформації на слух її відтворення.

Форми: групова.

Методи: інтерактивний (комунікативне завдання). *Очікувані результати:*

- ✓ вільне володіння знаннями і лексикою на тему «Going home»,
- ✓ розвинені навички побудови логічної монологічного мовлення.

Вправи на формування мовного компонента

Вправа «What is your hobby?».

Мета: провести практику мовної діяльності по темі «New friends».

завдання:

- ✓ активізувати лексику по темі «New friends»,
- ✓ розвинути творчі здібності учнів,

Форми: групова.

Методи: інтерактивний (гра).

Очікувані результати:

- ✓ вільне володіння знаннями і

лексикою по темі «New friends»,
сформовані навички роботи в
команді,

- ✓ розвинені пізнавальні інтереси учнів, увагу і пам'ять.

Вправа: «New friends».

Мета: застосувати на практиці знання про країну, мова якої вивчається.

Завдання:

- ✓ удосконалювати вміння написання листа англійською мовою з урахуванням правил,
- ✓ розвинути творчі здібності учнів,

Форми: групова.

Методи: інтерактивний (колективна творча справа). *Очікувані*

результати:

- ✓ впевнене застосування на практиці знань правил написання листа англійською мовою,
- ✓ сформований навик пошуку необхідної інформації,
- ✓ розвинені навички роботи в команді,

Викладемо очікувані результати від комплексу вправ по формуванню іншомовної комунікативної компетенції молодших школярів на уроках англійської мови:

застосування на практиці знань в аспекті комунікативної діяльності іноземною мовою (культура спілкування, правила вітання, прощання, вибачення; звернення до людей з різним соціальним статусом), шанобливе ставлення до культури країни мови, що вивчається, розвинений пізнавальний інтерес до досліджуваного мови.

Ми вважаємо, що сформувати іншомовну комунікативну компетенцію у дітей молодшого шкільного віку на уроках англійської мови за короткий проміжок часу неможливо. Тільки систематична робота вчителя і учнів сприятиме оволодіння навичками іншомовної

комунікативної діяльності і застосування їх в різних ситуаціях спілкування.

Комплекс вправ був нами частково реалізований. Ми провели такі вправи, як «New friends», «Ukrainian attractions», «Interview» по кожному з трьох компонентів. Після реалізації вправ нами було проведено аналіз роботи учнів.

В ході реалізації вправи «New friends» нами було проведено оцінювання написання листа за наступними критеріями:

- ✓ рішення комунікативної задачі,
- ✓ організація тексту,
- ✓ стиль тексту,
- ✓ лексико-граматичне оформлення тексту,
- ✓ орфографія і пунктуація.

Максимальний бал за кожен критерій був 3 бали. Результати представлені нижче.

Рис.7. Результат виконання вправи «New friends»

Учні показали високий бал за критеріями 1 і 4, повно відповівши на три поставлених питання, правильно вибравши звернення, завершальну фразу і підпис, а також продемонструвавши знання орфографії. Середній бал був отриманий за критерій 2 і 3, оскільки учні побудували текст в основному логічно, але були недоліки при використанні коштів логічного зв'язку і допущені мовні помилки.

Після реалізації вправи «Ukrainian attractions» було проведено наступне завдання.

Завдання учнів - зіставити слова з правої колонки зі словами з лівої колонки. За кожну правильну відповідь учень отримує 1 бал. Максимальна кількість - 10 балів.

17 осіб виявили хороші знання вивченої лексики, 4 людини - середній рівень володіння вивченої лексикою, 1 людина-недостатнім володінням.

В ході реалізації вправи «Interview» нами було проведено оцінювання учнів за такими критеріями:

- ✓ коректна і доречна постановка питання,
- ✓ правильну відповідь на поставлене запитання,
- ✓ застосування знань ведення діалогу,
- ✓ дотримання правил етикету, прийнятого в країні мови, що вивчається,
- ✓ лаконічне побудова висловлювання.

14 учнів отримали високий бал за виконання вправи, проявивши вміння ставити запитання і відповідати на них, правильно вибудовувати свою промову і вживаючи необхідну лексику; 6 учнів-середній, показавши вміння ставити запитання, але утрудняючись на них відповісти; 2 учні - низький бал, вони не змогли відповідати на питання, перепитували їх, не могли точно сформулювати відповідь.

Також після реалізації вправ нами було проведено опитування учнів. Їм було запропоновано три питання:

1. Яка вправа викликало у вас найбільший інтерес?
2. При виконанні якої вправи ви зіткнулися з труднощами?
3. З яким вправою ви не впоралися?

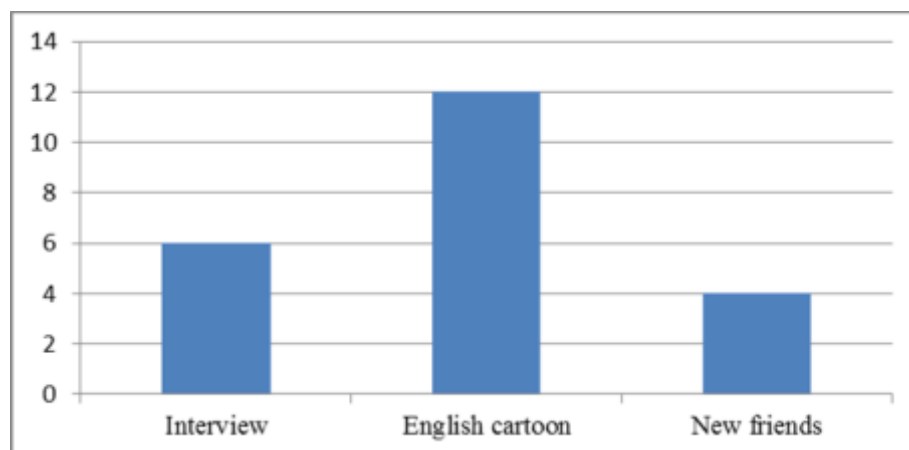

Рис.7. Відповідь на питання «Яка вправа викликала у вас найбільший інтерес?»

Результат показав, що у 6 учнів викликала інтерес вправу «Interview», у 12 осіб зацікавило вправу «English cartoon» і 4 учням більш сподобалося вправу «New friends».

Рис.8. Відповідь на питання «При виконанні якої вправи ви зіткнулися з труднощами?»

Результат показав, що 9 учням здалося складним виконання вправи «Interview», і 9 учням вправу «New friends», вправа «English cartoon» без зайвих турбот.

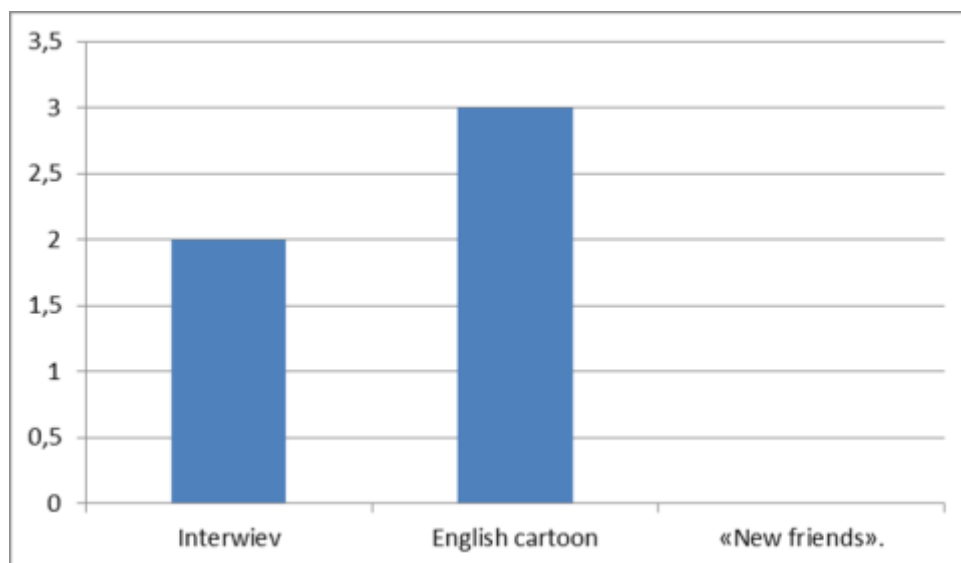

Рис.9. Відповідь на питання «З яким вправою ви не впоралися?»

Результат показав, що 2 учнів не впоралися з вправою «Interview», а 3 учнів-з вправою «English cartoon», інші учні відповіли, що впоралися з усіма вправами.

Таким чином, комплекс вправ в освітній процес впроваджено на формування мовної особистості молодшого шкільного віку на уроках англійської мови. Ми частково реалізували комплекс вправ, провели три вправи. Проведений опитування учнів показав, що вправи, розроблені на основі таких форм як індивідуальна, групова і таких методів, як комунікативне завдання, колективне творче завдання і робота з відеофільмом були цікаві учням і привернули їхню увагу. Ми вважаємо, що розроблений нами комплекс вправ буде сприяти формуванню іншомовної комунікативної компетенції у дітей молодшого шкільного віку на уроках англійської мови.

ВИСНОВКИ

Отже, аналізуючи поняття «мовна особистість», бачимо, що воно є міждисциплінарним і має велику кількість тлумачень. Ми ж під мовною особистістю розуміємо носія мови, який є відображенням соціально-мовних форм та здатна до мовленнєвої діяльності.

Формування мовної особистості підпорядковується психолого-педагогічним умовам, які не лише надають теоретичну допомогу вчителю-практику, а й корегують його діяльність у цьому питанні. Розглянувши ці умови окремо, бачимо, що психологічні умови є більш складними у своєму розумінні. Так, вчитель повинен врахувати розвиток пізнавальної сфери учня, яка має взаємозалежний зв'язок із розвитком мови. Тому вчителю необхідно використовувати такі методи навчання мови, які б сприяли і розвитку пізнавальної сфери. Наступною, не менш значущою, психологічною умовою є спостереження за наступністю у формуванні мовної особистості завдяки переходу дитини до внутрішнього мовлення. Цей фактор є визначним і важливим для перебігу формування мовної особистості дитини.

Педагогічні умови можна поділити на зовнішні та внутрішні. Зовнішні педагогічні умови є незмінними для процесу навчання: позитивні стосунки вчителя й учнів; об'єктивність оцінки навчального процесу; місце навчання, приміщення, клімат, а внутрішні педагогічні умови стосуються більш індивідуальних особливостей учнів, які вчитель повинен враховувати при формуванні мовної особистості учня.

Розвиток мовної особистості передбачає впровадження в навчальну практику мовленнєво-діяльнісного принципу, коли в центрі навчально-виховного процесу знаходиться мова та мовлення вчителя і учня. Для розвитку мовної особистості учнів згідно з Концепцією «Нова українська школа», Державним стандартом початкової загальної освіти, навчальною програмою та підручником необхідно використовувати такі методи і

прийоми, які б сприяли активізації пізнавальної сфери учнів, залученню їх до діалогічної взаємодії з текстом, самовираженню у мовній діяльності.

Знаючи необхідну інформацію про «мовну особистість» і розуміючи механізм її формування, нами була проаналізована засоби технології

«Щоденні 5», що були представлені як метод формування мовної особистості школяра. Після аналізу технології нами було зроблено висновок, що, враховуючи особливості побудови системи освіти України та методичні особливості проведення уроків, технологія «Щоденні 5» має адаптивний характер і може бути використана в українських школах. Дана технологія має вичерпне підґрунття, що базується на теоріях транзакції та конструктивізму, які пояснюють процеси, що відбуваються при використанні системи

«Щоденні 5» на уроках словесності.

Розкриваючи значення та сутність кожного кроку у роботі за методичною системою «Щоденні 5», розуміємо не лише її призначення, а й методичну цілеспрямованість на той чи інший компонент мовної особистості.

Використання інноваційної методичної системи «Щоденні 5» є дуже актуальним, оскільки сприяє розвитку і формуванню мовної особистості учнів. Використання у щоденній роботі технології «Щоденні 5» допомагає виробити в учнів уміння працювати самостійно, робити власний вибір, глибоко висловлювати думки щодо певного питання чи проблеми, аналізувати й приймати рішення, вдумливо читати та формувати навичку самостійного, творчого письма. Виокремлення ефективних ідей щодо адаптації технології в початковій школі України може слугувати важливим чинником розбудови Нової української початкової школи, адже розвиток освіти в нашій державі може відбуватися за допомогою впровадження інноваційних технологій, що

мали високі результати в процесі їх використання за кордоном.

При дослідженні мовної особистості був використаний діагностичний інструментарій, який був розроблений нами задля отримання вирогідніших результатів. Побачивши, що рівень сформованості мовної особистості може бути покращений, нами була розроблена лінгводидактична модель та система експериментальної роботи, яка передбачала поетапне використання засобів технології «Щоденні 5 » на уроках словесності.

У результаті проведеного нами експерименту ми побачили, що розроблена система роботи сприяє ефективному формуванню мовної особистості молодшого школяра, що свідчить про вірогідність висунутої гіпотези, досягнення мети дослідження і виконання усіх поставлених завдань.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алефиренко Н.Ф. Лингвокультурология. Ценностно-смысловое пространство языка/ Николай Алефиренко. — М.: Флинта, 2010. — 288 с.
2. Алефиренко Н.Ф. Теория языка. Вводный курс. Учебник/ Николай Алефиренко. - М.: Академия, 2004. -368 с.
3. Арват Ф. С. Культура спілкування : [навч.-метод. посібн.] / Ф. С. Арват, Є. І. Коваленко, С. В. Кириленко, П. М. Щербань. – К. : ІЗМН, 1997. – 328 с.
4. Архипова И. А. Диагностика психического развития ребенка. 250 тестов и упражнений для адаптации ребенка к школе. – Спб.: Наука и Техника, 2008. – с. 63-64.
5. Барсукова Е.В. Языковая личность как категория исторической культурологии (на материале «Архива князя Воронцова»): Автореф. дис. канд. Культурологи/ Елена Барсукова. — М.:Наука, 2007— 82 – 90 с.
6. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики: Підручник/ Флорій Бацевич. — К.: Видавничий центр «Академія», 2004. — 344 с.
7. Богин Г. И. Модель языковой личности в ее отношении к разновидностям текстов : автореф. дис. на соиск. ученой степ. д-ра филол. наук / Георгий Богин.- Л.:Изд-во Ленинградского университета,1984. — 435 с..
8. Богин Г.И. Типология понимания текста / Г.И. Богин.–Калинин: КГУ, 1986.–86 с.
9. Богуш А.М. Формування мовленнєвої особистості дитини в політкультурному середовищі: теоретичний аспект // Славянская педагогическая культура.–2010–№9– с. 158-161
10. 10.Бондалетов В.Д. Социальная лингвистика / В.Д.

- Бондалетов. – М.: Просвещение, 1987. – 160 с.
- 11.Ключові компетентності для навчання впродовж життя 2018 – Цифрова компетентність. Режим доступу:<http://dystosvita.blogspot.com/2018/01/2018.html>
 - 12.Красных В.В. Основы психолінгвістики и теории коммуникации / В.В. Красных. – М.: ИТДГК Гнозис, 2001.- 270 с.
 - 13.Краткий психологический словарь / сост. Л. А. Карпенко ; под ред. А.В. Петровского, М. Г. Ярошевского. – Ростов-н/Д. : Феникс, 1998. – 512 с.
 - 14.Концепція «Нова українська школа» [Електронний ресурс] / Інформаційний збірник МОН України. – 2016. - Режим доступу: <http://mon.gov.ua>.
 - 15.Кучерук О. А. Формування мовної особистості: від пізнавальних стилів до методів навчання / О. А. Кучерук // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2010. – № 22 (209). – Частина II. – с. 64–69
 - 16.Лавриненко О.Л. Конструювання концептуальної моделі мовної особистості/ Електронний ресурс./ О.Л. Лавриненко. Режим доступу: <http://vuzlib.com/view/851/94>.
 17. Лавриненко С.Т. Мова як світ світів. Поетика текстових структур / С.Т. Лавриненко, А. К. Мойсієнко // Мовознавство. - 2010. - № 6. – 110с.
 - 18.Allington Richard L., and Patricia M. Cunningham. 2007. Schools That Work: Where All Children Read and Write. 3rd ed. Boston, MA: Allyn & Bacon.
 - 19.«The Daily 5: Fostering Literacy Independence in the Elementary Grades»
 - 20.Portland State University PDXScholar Dissertations and Theses Dissertations and Theses Winter 3-7-2016 The Impact of Daily 5 and

CAFE Literacy Framework on Reading Comprehension in Struggling Fourth Grade Readers: A Case Study Sandra Lee Duty Portland State University

21. The CAFÉ book: engaging all students in daily literacy assessment and instruction / Gail Boushey and Joan Moser. LB1576.B533 2009 372.6'046 –dc22.
22. Boushey G., Moser J The CAFÉ book: engaging all students in daily literacy assessment and instruction / Gail Boushey and Joan Moser. LB1576.B533 2009 372.6'046 – dc22

Додаток А

КОДЕКС АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ ХЕРСОНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Я, Волосюк Вікторія Олександрівна, учасник(ця) освітнього процесу Херсонського державного університету, **УСВІДОМЛЮЮ**, що академічна доброчесність – це фундаментальна етична цінність усієї академічної спільноти світу.

ЗАЯВЛЯЮ, що у своїй освітній і науковій діяльності **ЗОБОВ'ЯЗУЮСЯ**:

– дотримуватися:

- вимог законодавства України та внутрішніх нормативних документів університету, зокрема Статуту Університету;
- принципів та правил академічної доброчесності;
- нульової толерантності до академічного плагіату;
- моральних норм та правил етичної поведінки;
- толерантного ставлення до інших;
- дотримуватися високого рівня культури спілкування;
 - надавати згоду на:
 - безпосередню перевірку курсових, кваліфікаційних робіт тощо на ознаки наявності академічного плагіату за допомогою спеціалізованих програмних продуктів;
 - оброблення, збереження й розміщення кваліфікаційних робіт у відкритому доступі в інституційному репозитарії;
 - використання робіт для перевірки на ознаки наявності академічного плагіату в інших роботах виключно з метою виявлення можливих ознак академічного плагіату;
 - самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного й підсумкового контролю результатів навчання;
 - надавати достовірну інформацію щодо результатів власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використаних методик досліджень та джерел інформації;
 - не використовувати результати досліджень інших авторів без використання покликань на їхню роботу;
 - своєю діяльністю сприяти збереженню та примноженню традицій університету, формуванню його позитивного іміджу;
 - не чинити правопорушень і не сприяти їхньому скоєнню іншими особами;
 - підтримувати атмосферу довіри, взаємної відповідальності та співпраці в освітньому середовищі;
 - поважати честь, гідність та особисту недоторканність особи, незважаючи на її стать, вік, матеріальний стан, соціальне становище, расову належність, релігійні й політичні переконання;
 - не дискримінувати людей на підставі академічного статусу, а також за національною, расовою, статевою чи іншою належністю;
 - відповідально ставитися до своїх обов'язків, вчасно та сумлінно виконувати необхідні навчальні та науково-дослідницькі завдання;
 - запобігати виникненню у своїй діяльності конфлікту інтересів, зокрема не використовувати службових і родинних зв'язків з метою отримання нечесної переваги в навчальній, науковій і трудовій діяльності;
 - не брати участі в будь-якій діяльності, пов'язаній із обманом, нечесністю, списуванням, фабрикацією;
 - не підроблювати документи;
 - не поширювати неправдиву та компрометуючу інформацію про інших здобувачів вищої освіти, викладачів і співробітників;

- не отримувати і не пропонувати винагород за несправедливе отримання будь-яких переваг або здійснення впливу на зміну отриманої академічної оцінки;
- не залякувати й не проявляти агресії та насильства проти інших, сексуальні домагання;
- не завдавати шкоди матеріальним цінностям, матеріально-технічній базі університету та особистій власності інших студентів та/або працівників;
- не використовувати без дозволу ректорату (деканату) символіки університету в заходах, не пов'язаних з діяльністю університету;
- не здійснювати і не заохочувати будь-яких спроб, спрямованих на те, щоб за допомогою нечесних і негідних методів досягати власних корисних цілей;
- не завдавати загрози власному здоров'ю або безпеці іншим студентам та/або працівникам.

УСВІДОМЛЮЮ, що відповідно до чинного законодавства у разі недотримання Кодексу академічної доброчесності буду нести академічну та/або інші види відповідальності й до мене можуть бути застосовані заходи дисциплінарного характеру за порушення принципів академічної доброчесності.

15.09.2021
(дата)

(підпис)

Вікторія ВОЛОСЮК
(ім'я, прізвище)